

יובל סער

מי שמביט בו מאחור

החלק התחתון של הכלי, זה שבדרך כלל לא שמים לב אליו, עומד במרכז התערוכה "מצד שני". לדברי האוצרת, שלומית באומן, בחינה של הטיפול בו במשך השנים זורה אור על סיפורה של הקרמיקה הישראלית

דבר שהכי מתחשק לעי-שות כשנכנסים לתערוכה "מצד שני", שנפתחה בסוף החודש שעבר בבית בנימיני בתל אביב, הוא לסדר את התצוגה: לעבור עבודה-עבודה, להפוך כל אחד מהכלים ולהשיב את הסדר על כנו. כנו, שכן, בניגוד למקובל, הכלים הקרמיים שמוצגים בתערוכה הועמדו הפוכים: התחתית שלהם מופנית לקהל המבקרים, בעוד שהחלק הפנימי, זה שבדרך כלל אפשר לראות אותו, מוסתה. זה גם ההסבר לשם התערוכה, "צד שני", השאלו מעבודה באובניים: משמעותו של המונח היא עיבוד ועיצוב של תחתית הכלי, שבתוספת לחתימת היוצר בחלקו האחורי משלימים את תהליך העבודה עליו, מסמנים אותו ומקנים לו את זהותו. "זה היה חלום ישן שלי לעשות תערוכה שמתייחסת לצד השני של הכלים כנושא חשוב ובעל ערך", מספרת שלומית באומן, אוצרת התערוכה. "ה'רגל', או החלק התיכון של הכלי השימושי, נתפש כחלק הלא-ייעוצי שלו וברוך כלל הוא פחות נחשב, כמו אחורי הקלעים. רוב תשומת הלב שלנו מוקדשת בדרך כלל לאזורים שבהם אנחנו משתמשים או לחלק העליון: על קומקום או אגרטל נתבונן בדרך כלל מהצד ועל צלחת או כלי שטוח נתבונן מלמעלה. אף על פי שהיוצר מטפל גם בחלקו התחתון של האובייקט, עדיין נראה בו צד אחורי. התערוכה בוחנת את אחורי הכלים השימושיים - 'הצד השני' שלהם, את אופני העיבוד והעיצוב של רגל הכלי ואת המאפיינים הצורניים והגרפיים שלהם."

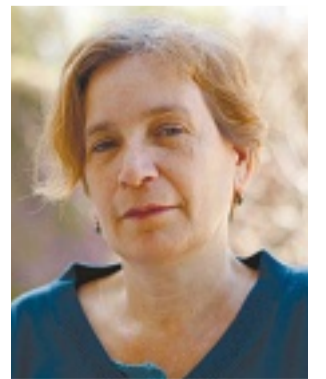

למעלה ובכיוון השעון: כלים בעיצוב אנה כרמי, איתן גרוס, רועי מעיין, סטודיו אנדר, סטודיו חרסה צילום: אילן עמיחי

אחת החתימות של חברת נעמן, שאין בה זיהוי ישראלי, נועדה לכלים ששווקו למדינות ערביות בשנות ה-60 דרך ירדן באמצעות מתווך פלסטיני

ליים כולל חותמת שהמהגרס לש" עבר של לפיד אמר שהופיעה על סדרה מיוחדת שיועדה רק לחנויות המובחרות. החותמת האחרונה של לפיד משנת 1989 מופיעה בצלחת שעושה ציונה שמש, כשהמפ" על רצה להתחדש ופנה למעצבים ולאמנים פעילים שירעננו את הרפרטואר העיצובי שלו. באגרטל של חרסה משנת 1966 אפשר למצוא חתימה של נחמיה עוז, שעיצב את האגרטל, עשר שנים לאחר שהקים את מחלקת האומנות של בית החרושת, שבה עיטרו אמנים כלים שיוצרו על ידי המפעל. מה החשיבות של הצד האחורי מעבר לסיפור האישי? "הרעיון הוא להראות מנעד, מבט פנורמי רחב שמנסה לעשות

חר הגלובלי. בין לבין נמצאים יוצרים כמו הדוויג גרוסמן, חוה סמואל, יהודית ויששכר בנימיני, לידיה זבצק, נר עם דובר ומיכל צדרכאום, עירית אבא, רועי מעיין - לצד מפעלי הקרמיקה הוותיקים שפעלו בייש-ראל כמו לפיד, חרסה ונעמן. בתערוכה אפשר לעקוב אחר השינוי שעברו החתימות לאורך השנים. לדוגמה, אחת החתימות של נעמן היא חתימה ללא שום זיהוי ישראלי - בעבור כלים ששווקו לערב הסעודית ולמדינות ערביות אחרות בשנות ה-60 דרך ירדן באמצעות מתווך פלסטיני שפעל מחברון. לצדה אפשר להבחין בחותמת ה"נון" הראשונה של נעמן, שסובבים אותה פסים בדומה לקרני שמש; אלה מרמזים על הלכנים שייצרו נעמן בראשית דרכם, לפני שעברו לייצר כלי בית מפורצל. חברת לפיד מיוצגת בתערוכה בארבעה כלים. "אנחנו רואים שינוי בחותמות בין היצור היחידני לייצור התעשייתי", אומרת באומן, "ואפשר להבחין גם בחתימות של הציירים שציירו על הכלים. דרך ארבע החותמות אפשר לראות את מה שהיום היינו קוראים לו מיתוג ומחשבה על קהל היעד. אחד הכי

שלומית באומן. משמעותה של חתימה צילום: טלי מאיר

מיפוי ראשוני. יש המון קצוות פרומים וידע שלא נחשף. ככל שאני מתקדמת, מעבר לכתיבת ההיסטוריה של העיצוב הקרמי בישראל, יותר מעניין לכתוב למה היא לא נכתבה. בוא ננסה להבין למה לא היה מספיק משמעותי שגוף או יחיד יהפכו את התחום למחקר מהורק שיש בו כל הירדע והפרטים. יש פה סיפור תרבותי מרתק. אותי מעסיקה השאלה אם זה לא נכתב בגלל המורכבות של הדרך שבה אנחנו תופשים את הזהות שלנו בחברה הישראלית. יש פה כל ההיסטוריה: הגירה, תיעוש, מעבר מקראפט לתעשייה, יחסים בין יחיד לייצור המוני, כל הסיפור מסופר בתחתית הכלים האלו. הוא נמצא פה ואף פעם לא התייחסנו אליו. אם אנשים יבקרו בתערוכה ויתחילו להפוך לאחר מכן את הכלים שלהם, אז הצלחנו. "אם נכנסים למוצגים עצמם, בצד השני מקופלת הזהות של הכלי. מה העיצוב שלו, איך הוא מטופל, מה החתימה שמופיעה בו. החלק התחתון מייצר את הזהות והוא כאילו מוסתה. הרצון שלי היה להפוך אותו לגלוי ולהפנות את המבט לאחורי הקלעים". החתימה היא לא של היוצר יותר מאשר של הכלי? "זה אותו דבר. התערוכה מראה בצורה עניינית את המורכבות של התעשייה, של העיצוב ושל הקראפט, ואיפה בתוך כל אלו נמצאת הקרמיקה הישראלית."

מה מאפיין את החתימות מבחינת ביטוי אישי מול כללי? "זה משתנה. יש כאלו שחותמים מהטעמים הכי פרוזאיים בעולם, לדוגמה אם שני יוצרים משתמשים באותו תנור והם פשוט צריכים להבדיל בין העבודות. יש כאלו שחותמים מתוך מודעות גבוהה לכך שהחתימה משלימה את השפה והזהות שלהם. יש מפעלים שמורסיפים בתהליך הייצור בכל שלב חתימה שמאפשרת להעביר את הכלי לשלב הבא בייצור. החתימות הן שפה שמספקות הרבה מידע והתערוכה היא הזמנה להכיר את השפה הזאת. היא גם הזמנה לקר מיקאים לחשוב מי ימצא את הכלי שלך בעתיד, מה כתוב שם, מה יש שם, לכל דבר יש משמעות. "בסופו של דבר אנחנו לוקחים את המקום הקטן הסודי ואומרים: 'זה חשוב'. עיצוב התערוכה, של סטודיו רדיש, משרת אף הוא את הרעיון - מין יישור קו, אנחנו מעניקים תשומת לב אחידה לכל האובייקטים באשר הם, נותנים להם נוכחות אחידה: הכל באותה היררכיה, גם היוצרים בסטודיו וגם המפעלים ההיסטוריים, כל אחד והתרומה שלו לעולם הסודות שמתחבא כאן. זו יריית פתיחה לדרך אחרת לכתוב את ההיסטוריה, הדרך הצד השני."

מטי' המשולש

סיורים באזור המשולש בשבתות

בעקבות ההצהרות על חילופי שטחים ואוכלוסיית מיועד לציבור היהודי שמעוניין להכיר את השכנים מקרוב

ביקור במכללת אלקאסמי ובמסגד של הסופים סקירה אודות האמונות והמנהגים, האסלאם עפ"י תפיסתם של הסופים

ממתקים ומאכלים מיוחדים, ביקור בבתי עסק, בית בד, מחלבת גבינות

ביקור בכפר מיסר וקיבוץ מצר

ביקור בבית פאטמה, באום אלקוטף

ביקור בבאר הקדומה של הישוב סיפורים מן העבר של צדיקים ומגידי עתידות בני הכפר

ארוחת עשירה ומקורית באווירה אותנטית ומיוחדת

ביקור בחווה הכפרית של אבו גמיל

קינוח ממתקים מזרחיים ומיוחדים, קפה ותה צמחים של המקום

סיורים מתקיימים בימי שבת הקרובים וכל שבת 25.01.14 | 01.02.14

ביתן גם לארגון סיורים בימים אחרים לפי תיאום מראש

חפשו אותנו בפייסבוק

לפרטים: 052-8509117 - ג'מאל
 באקה אל גרבייה | Tel. 04-6381139 Fax. 04-6386450
www.mati-m.org נרשמים דרך אתר המטי'